

PADDESTOELEN IN LEIDEN 2 - EEN EERSTE AANVULLING

J.P.H.M. Adema

Rijndijkstraat 63, 2313 NH Leiden

Adema, J.P.H.M. 2001. The fungi of Leiden 2 – first supplement. *Coolia* 44(3): 178-181.

In *Coolia* 42(1): 21-31 the author listed 193 species found in the centre of Leiden including the botanical gardens. In the past two years 19 more species have been identified, bringing the total to 211. Only one of the newly identified species was mycorrhizal; the others were all saprotrophic or parasitic.

In 1999 heb ik in *Coolia* een overzicht gegeven van de paddestoelen die ik tot dan toe in de binnenstad van Leiden gevonden had en met zekerheid op naam gebracht (Adema, 1999). Ik besloot met de opmerking dat als u mijn artikel las er ongetwijfeld al weer nieuwe soorten bijgekomen waren. Dat was inderdaad het geval. En in de afgelopen twee jaar is de lijst van paddestoelen in de binnenstad tussen de singels met maar liefst 18 (misschien 19) soorten gestegen en komt dan nu op 211! Omdat ik iedere dag voor mijn werk op Naturalis even een rondje door de Hortus Botanicus loop en door datzelfde werk minder tijd heb om de binnenstad te onderzoeken, zijn de meeste nieuwe soorten waargenomen in de botanische tuin. Behalve nieuwe soorten zijn er ook enkele oude vertrouwde waar iets over valt mee te delen.

Het mycelium van de Cedergrondbekerzwam (*Geopora sumneriana*) heeft merkwaardig genoeg het tweemaal verplaatsen van de Libanonceder in de voortuin van de Hortus overleefd. Na twee jaar afwezigheid stonden er op 29 april 2001 opeens weer vele vruchtlichamen rond de voet van de stam. Ik had de moed al opgegeven, want 29 april is toch wel erg laat voor het voor het eerst verschijnen van deze soort. Mien de Ligny wist me bovendien te vertellen dat de soort in Oegstgeest reeds half maart is verschenen, en weer op twee plaatsen voorkomt waar hij ook vorig jaar al werd waargenomen.

In het najaar van 2000 stonden er vele tientallen heel grote exemplaren van de Netstelige heksenboleet (*Boletus luridus*) in het talud van de Zoeterwoudse en Witte Singel. Helaas kwam regelmatig de maaimachine van de gemeente langs, maar op plaatsen waar die niet bij kon, zoals onder hekjes of direct naast boomstammen, waren ze goed te bewonderen. Machiel Noordeloos vertelde me dat er ook een boleetje uit de groep van de fluweelboleten stond, de Bruingele fluweelboleet (*Boletus bubalinus*). Deze staat als uiterst zeldzaam te boek, maar zou verward kunnen worden met de nauw verwante Roodsteel-fluweelboleet (*B. chrysenteron*).

De Witte kluiwzwam (*Helvella crispa*) is een heel gewone soort. Maar zoveel exemplaren als er in 2000 in de Hortus en op de kerkhoven langs de singels stonden heb ik nog niet eerder waargenomen. In onderstaand lijstje staan nog enkele gewone soorten waarvan u misschien zegt waarom noteer je die als 'nieuw'?. Het zijn de Langsteelranjehoed (*Psathyrella conopilus*), de Geelbruine spleetvezelkop (*Inocybe rimosa*) en de veel zeldzamere Geelbruine satijnzwam (*Entoloma lividoalbum*) die ik wel eerder tegenkwam maar nu pas met zekerheid op de lijst durf te plaatsen na lang beraad en bestuderen van de foto's in Breitenbach & Kränzlin (1995, 2000).

Eind 1999 en vanaf september 2000 stond er een opvallende hertenzwam in de Hortus op de houtsnippers van de paadjes in de varentuin. Met behulp van de afbeelding in

Breitenbach & Kränzlin (1995) kom ik tot de voorlopige conclusie dat het de Krakhoedhertenzwam, *Pluteus diettrichii* moet zijn. Mijn dia lijkt hier zo sterk op dat het haast wel een kopie uit Breitenbach kon zijn. Deze soort is in Nederland uiterst zeldzaam. Volgens het Overzicht (Arnolds et al., 1995) zijn er slechts vijf vindplaatsen bekend: Het Spijk (O-Flevoland), Harmelen, Middachten, Eindhoven en Wijlre. Toch twijfel ik er niet aan, het is niet de eerste extreem zeldzame paddestoel die in de Hortus gevonden is. Machiel Noordeloos zei me dat het ook wel *Pluteus ephebeus*, de Splijthoedhertenzwam, kon zijn, maar de foto van deze soort in Breitenbach lijkt er in het geheel niet op. Deze soort is echter wel algemener. Machiel heeft het materiaal bewaard en zal er t.z.t. nog naar kijken.

De laatste jaren zijn er een aantal bomen in de Hortus gekapt, omdat ze omgewaaid waren of dreigden om te waaien of aan de iepziekte ten onder zijn gegaan. De dikke zijtakken en dunne stammetjes worden gebruikt om de houtsnipperpaden af te grenzen. Op dit hout verschijnen uiteraard vele soorten paddestoelen, waarvan natuurlijk ook nieuwe soorten voor de tuin en dus voor de stad. In 1999 stond er opeens een witte kledder met poriën op een van de stammen. Ik had mijn hoofd er al over gebroken wat het kon zijn, toen Champignons in de Jordaan (Chrispijn, 1999) verscheen en ik hierin een kleurenfoto van deze soort zag. Het was de Weke poria (*Oxyporus corticola*). Achteraf had ik hem moeten herkennen, want een van de schaarse vondsten van *Oxyporus latemarginatus*, de Breedgerande poria, is door mij gedaan (Vogelenzang, 1970, det. M.A. Donk). Een andere opvallende soort op de afscheidingen van de paden is de Kogelhoutskoolzwam (*Daldinia concentrica*). Deze soort wordt in Leiden en omgeving steeds algemener; ik ken in enkele jaren nu drie vindplaatsen: het bos bij de Jelgersmakliniek (Rhijngeest), de Hortus en het polderpark Cronesteijn. Het is overigens een leuke soort om te demonstreren tijdens rondleidingen, dankzij de concentrische ringen die bij doorsnijden zichtbaar worden.

Een andere houtsnipperbewoner is de Bleekgele bundelzwam (*Pholiota gummosa*), die in 1999 in het rosarium stond. Dat was eind november, tijdens een excursie in de Hortus waar een jongen van 10 jaar bij was die van de 25 soorten die we die dag vonden, er 23 (waaronder ook deze) kende! Een NMV-lid in de dop dus. In ieder geval heb ik zijn vader aangeraden om hem als hij 12 is naar de NJN te sturen, zulke talenten moet je koesteren voor de toekomst. Het is wel een vreemde gewaarwording om af en toe door een 10-jarige verbeterd te worden.

Tijdens de bouw van de nieuwe wintertuin (een 13 meter hoge kas, waarbij je boven de kruinen van de planten kunt lopen) groeiden er op bouwafval in november en december 1999 Grote harpoenzwammen (*Hohenbuhelia petalodes*). Omdat er gevlochten betonijzer overheen lag hebben ze de gehele bouwperiode overleefd! Ander bouwafval, nl. een oude pallet, leverde Weke oorzwammetjes (*Crepidotus mollis*) en Harige dwergoortjes (*Resupinatus applicatus*) op.

In het gras van de paden tussen de perken van de systeemtuin staan ook regelmatig leuke soorten. Ook hier is de maaimachine, maar nu die van de tuin, de grootste vijand van de paddestoelen. Het wandelende publiek kijkt meestal goed uit, mede dankzij de naambordjes die ik bij de paddestoelen plaats. Sinds mei 1999 verschijnen hier massaal kleine champignons: *Agaricus semotus*, de Wijnrode champignon. Op dezelfde plaats stond omstreeks Koninginnedag 2000 een klein vezelig beurszwammetje, dat dan ook heel toepasselijk Grijsvezelige beurszwam (*Volvariella murinella*) heet.

In 1999 en 2000 zijn vele van de zieke kastanjes langs de singel gekapt en de stompen weggefreed. Merkwaardig genoeg niet de kastanje waar iedere meimaand fraaie

toefen Zadelzwammen (*Polyporus squamosus*) op groeien. Na het frezen kwamen op de houtresten Toefige labyrintzwammen (*Abortiporus biennis*) te voorschijn. Van de Grote bloedsteelmycena (*Mycena haematopus*) verscheen een toef op de oude spoorbielzen van het zogenaamde Bolwerk bij de varentuin, jammer genoeg maar heel kort. Ik had er een grote serie dia's van gemaakt, maar helaas wist de ontwikkelcentrale het rolletje te verprutsen. Een soort die ik door de geur op naam kon brengen was de Levertraanzwam (*Macrocystidia cucumis*) in december 1999. Het slikken van levertraan is een lot dat mij als kind gelukkig bespaard is gebleven, maar dankzij de paddestoel weet ik nu wat de geur er van is.

Eén van onze NMV leden Jan Meivogel is een verwoed paddestoelenfotograaf, die jaarlijks een grote fotoserie in 'Grasduinen' plaatst. Het lijkt mij dan ook geen toeval dat juist in zijn achtertuin aan de Witte Singel een heksenkring stond van Zwartwordende wasplaten (*Hygrocybe conica*) in september en oktober 2000.

De laatste nieuwe soort in de Hortus is de Eikhaas (*Grifola frondosa*). Deze groeide eind oktober 2000 achter de nieuwe wintertuin, schijnbaar op de grond. In eerste instantie kon ik geen boom bedenken waar hij op parasiteerde. De dichtstbijzijnde eik was te ver weg en nog te jong om in aanmerking te komen als gastheer. Jan Hengstmengel, met wie ik samen een rondleiding in de tuin aan het voorbereiden was, kwam met de oplossing. Hij stond op wortelresten van de bruine beuk die hier tot 1998 gestaan heeft en door de Reuzenzwam (*Meripilus giganteus*) geveld is.

Alle tot nu toe genoemde nieuwe soorten zijn saprotrofen of parasieten. Er is ook een nieuwe mycorrhizavormer in de stad verschenen en wel op een van de drukste plekjes. Onder de populieren langs het Galgewater bij het drijvende restaurant De Waterlijn ston-

Tabel 1. Lijst van nieuwe soorten in de binnenstad van Leiden. H = Hortus Botanicus; S = talud van de singels; B = overige binnenstad.

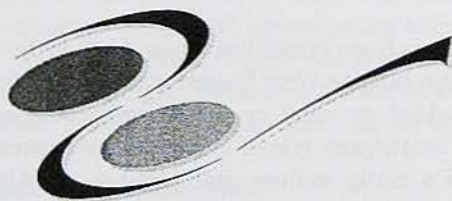
<i>Abortiporus biennis</i> , Toefige labyrintzwam (S)
<i>Agaricus semotus</i> , Wijnrode champignon (H)
<i>Boletus bubalinus</i> , Bruingele fluweelboleet (T)
<i>Crepidotus mollis</i> , Week oorzwammetje (H)
<i>Daldinia concentrica</i> , Kogelhoutskoolzwam (H)
<i>Entoloma lividoalbum</i> , Geelbruine satijnzwam (S)
<i>Grifola frondosa</i> , Eikhaas (H)
<i>Hohenbuhelia petalodes</i> , Grote harpoenzwam (H)
<i>Hygrocybe conica</i> , Zwartwordende wasplaat (S)
<i>Inocybe rimosa</i> , Geelbruine spleetvezelkop (H)
<i>Lactarius controversus</i> , Populierenmelkzwam (B)
<i>Macrocystidia cucumis</i> , Levertraanzwam (H)
<i>Mycena haematopus</i> , Grote bloedsteelmycena (H)
<i>Oxyporus corticola</i> , Weke poria (H)
<i>Pholiota gummosa</i> , Bleekgele bundelzwam (H)
cf. <i>Pluteus diettrichii</i> , Krakhoedhertenzwam (H)
<i>Psathyrella conopilus</i> , Langsteelfranjehoed
<i>Resupinatus applicatus</i> , Harig dwergoortje (H)
<i>Volvariella murinella</i> , Grijsvezelige beurszwam (H)

den in september 2000 een stuk of tien Populierenmelkzwammen (*Lactarius controversus*). Gelukkig stonden ze achter het hek, anders waren ze gegarandeerd kapotgetrapt door voorbijgangers en/of hun honden.

Tot zover de aanvulling. Een laatste waarneming, ook al is die niet van de binnenstad. Na het natte najaar hoopte ik dat het voorjaar bijzondere vondsten zou opleveren. En jawel, op 15 april groeiden er op de laaggelegen grasveldjes van het Kerkhof Rhijnhof aan de zuidwestkant van de stad na 16 jaar opeens weer Grote aderbekerszwammen (*Disciotis venosa*)! Als dit de toon zet voor de rest van het seizoen, dan belooft dat wat. Ik besluit dan ook met dezelfde opmerking als de vorige keer: ongetwijfeld zullen dit jaar nieuwe soorten aan de lijst worden toegevoegd.

Literatuur

- Adema, J.P.H.M. 1999. Paddestoelen in Leiden. *Coolia* 42(1): 21-31.
Adema, J.P.H.M. 1999. Nogmaals de Cedergrondbekerzwam. *Coolia* 42(3): 187.
Arnolds, E., Kuyper, Th.W., Noordeloos, M. (red). 1995. Overzicht van de paddestoelen in Nederland. Uitgave Nederlandse Mycologische Vereniging, Wijster
Breitenbach, J., Kränzlin, F. 1995. Pilze der Schweiz. Band 4. Blätterpilze 1. Teil. Verlag Mykologia, Luzern.
Breitenbach, J., Kränzlin, F. 2000. Pilze der Schweiz. Band 5. Blätterpilze 2. Teil. Verlag Mykologia, Luzern.
Chrispijn, R., et al. 1999. Champignons in de Jordaan. Schuyt & Co., Haarlem.

Frank Burghouwt
D r u k k e r i j

Flevoweg 35 a 2318 BX LEIDEN Tel. 071-5213027 Fax. 071-5212630